

post

božidar mandić

Danas nećemo jesti.

Mladići koji je kod nas u gostima, Braila i ja rešili smo da jedan dan ne uzimamo hranu. Prvo smo misili da to bude subota, onda nedelja i na kraju smo se odlučili za ponедeljak. Ni smo želeli da to bude poslednji dan u nedelji, kako je to uobičajeno u divljim plemenima, već prvi. Ponедeljak je početak sedmodnevog ciklusa, određene koje se vrti u krug. Broj u kojem se inkarnirala Geneza. Tako ćemo od broja jedan pokušati da biblijski trajemo ka broju sedam.

Jutro je.

Tek smo počeli da postimo i čistimo tela. Da li ćemo lako izdržati?

Naravno ne.

Post je pre svega duhovni napor. Na baštiji gde mlađi, Zoran, koji je slučajno upao u naš život, čuva kravu razgovaramo o trpljenju i gladi. On mi navodi mnoge monaške primere, od Justina do Jovana Lestvničika, koji su gladu održavali ravnotežu i odupirali se izazivajućim silama, koji su tako umirivali svoja čula i savladivali iskušenja. Najteže je odupreti se čulima jezika i polnih organa, kažu stari indijski spisi. Raspravljamo, da li se problemi prilikom gladovanja javlaju prvo od tela ili iz duha. Na kraju zaključujemo da dolaze od oba dela čovekovog bića. Od uzajamnosti. Prvi znaci gladijavaju se iz želuca kao opominjući takt nećeg neodredenog. Nije to bol, ali nas ipak ne prepusta miru i tera nas na iskonsko uzimanje hrane. U želucu su smešteni bitni centri čovekove psihe, otud povezanost neprijateljnosti i potrebe. Kad god govorimo o gladi, ja se setim Šalamova i Bogoraškog lizanja kašike posle sledovanja porcije od pola litre mleka u prahu, koje je dobijao samo jedan.

Izbegavamo kuhinju i pominjanje hrane jer nam izaziva grčeve u grlu, jer nam pojaćava lučenje pljuvačke i umnožava slike obilnih obeda koje smo imali prethodnih dana. Davno nisam upražnjavao vreme bez hrane. Telesni bezdan. Pomalo sam se zaželeo gladovanja. To će me ispuniti. Uzbuden sam: osećam stare tokove kako struje novim namerama. Jedno vreme pokušavao sam da ne jedem utorkom, ali telo nije bilo spremno za to. Moja volja jača je od mišića. Tada sam imao mnogo posla: podzadavao sam, krio krovove, krećio. Pred sam kraj dana počeo sam da drhtim, nesigurno sam koraćao, gubio sam vazduh, u glavi mi se počelo vrtiti. Prizori ispred mene su se ljujali. Stvarnost je postojala nestvorna, pretvara se u maglene inspiracije peruanskih kurandera. Vetr je lelujao. Malaksavao sam. Tražio sam vode i šećera kako bi hitro nadoknadio snagu. Morao sam ovaj nedeljni ritual ispiranja tela da prekinem ili da se odlučim da taj dan ne radim, da obustavim aktivnosti. Da se posvetim setnji, čutanju i čitanju. Tako smo se i sada dogovorili – nećemo mnogo raditi. Samo najnužnije. Čekaju nas dnevne obaveze sa životinjama i to je sve. Praznovaćemo. Na stolu leže poluotvorene knjige, obeležene su sa, gde se stalo sa čitanjem, sandalovim drvetom. Povremeno se susretnemo, popričamo i brzo razazimo.

U platnenoj torbi nemamo hleba. Nećemo ga ni mesiti.

Šta, ako nam neko dove?

Na brzinu ćemo ispeći pogae sa mlekom. One će zameniti hleb. Vruće pogae sa mardinom i nebeski crvenim paradajzom retko ko može odbiti. Gosti će biti usluženi hranom, mi ćemo postiti. Zoran i ja smo rešili da ne uzimamo ni tečnosti. Braili je dozvoljen čaj i voda. Vazduh će biti jedini element koji će strujati kroz nas dvojicu.

Može li se samo od njega živeti?

Možda, ali ne zadugo.

Bračina zadnjica je okrugla, svet je velik. Kažem joj – dok stojimo ispred vrata – da mi doda jedan milimetar sebe. Tako ćemo lakše prebroditi kruz. Braili je, baš sad, zahvatila. Misli na hranu. Plaši se da neće moći izdržati

do sutra ujutru. Bodrim je i blago polažem ruke na pepeljasto užarene obline njenog tela.

Pričećam se da sam, kad sam bio u vojski, strajkovao gladu. Uradio sam to čak dosta davao. Prijateljima iz gradske komune sam javio pismima, a četvornog pisara, Rosića, sam zamolio da moju odluku pročita u dnevnjoj zapovesti. Tekst je otrplike glasio ovako: OBAVEŠTAVAM SVE PRIJATELJE I LJUDE BLISKE HUMANIZMU DA ĆU DANA (tog i tog) STRAJKOVATI GLADU IZ BEZVEZNH RAZLOGA. Razloga je bilo, ali ih ja nisam mogao otvoreno reći. Bio sam pacifista, vojsku nisam voleo, gadio sam se mitraljeza, napunjene topova, bajoneta... nikad nisam uspeo da naučim rastavljanju pušku... mrzeo sam disciplinu... glupa naredenja... uniformisanost. Sve to u meni je izazivalo mučninu. Boleo me je stomak. Doktor, Toša, pokušao je da me pošalje na specijalisti pregleđ u Zagreb, radi čira na želucu, ali su me više instance odbile. Bio je to samo blagi gastritis pojačan sa folirancijom i sugestivnim namerama. Pisma su stigla mojim prijateljima, Rosić je pročitao tekst u zapovesti, otočeo sam gladovanje. Prvi dan mi je bilo najteže. Dok sam posmatrao vojnike kako se postrojjavaju u redove za ručak, kolezao sam se. Mutilo mi se, gutao sam prazne zaloge i zamišljao pohovani sir u kukuruznom brašnu. Unutrašnje biće mi se zgrčilo. Obavio me je tihni nedostatak, žalio sam za svakodnevni običajem obeda. Tu noć jedva sam zaspao.

Drugi dan već je bilo lakše. Stomak je ispunila travkasto zelenasta mironča. Nisam osećao malakslost, kada da mi se snaga rasporedila. Treći dan je prošao još lakše. Utrnuo sam. Unutrašnji organi su mi se umirili. Agonija je zalođena. Zavukao sam se u centralu i ceo dan predramao na patosu. Četvrti dan nekome je otkucao. Priveden sam na raport, isledivali su me i ubedivali da priznam razloge ovog irritirajućeg gesta. Oficiri su se uzmivali, uzbudili – kao da su uživali, podigli su stepen angažovanosti, epotele sa činovima sve sam bolje upoznavao. Terali su me da priznam kome prizadam i da izložim svoje ideje. U to vreme, kao i ranije, dobijao sam mnogo pošte, naročito materijale iz Tribine Mladih, čija je adresa bila – Katolička Porta, broj 5. Kapetan Malešević je insistirao da priznam kakva je to crkevna organizacija ili sekta. Nisam mogao to da priznam, jer to je bio i ostao samo kvadratni trg na kojem je Slobodan Tišma prvi put razapeo svoju konceptualnu kokcu. Raporti su se ponavljali i umnožavali. Već sam se bio navikao i prijatno osećao u kancelarijama starešina. Pokušavo sam da ih ubedim da to stvarno radim iz bezveznih razloga. Bilo je u tome istine. Bio sam mlad – osamnaest godina sa nabojem revolucionarne zajebancije. Razvijao sam ludističke hepeninge i iznenadne teatre u sivomaslinastoj arhitekturi. Pripadao sam nezvaničnom svetskom pokretu bunda. Onda se pojavio komandant kasarne, pukovnik Carl Franc. On me je spasao iz kandži ambicioznih oficira koji su težili višim činovima. Bile su im potrebne žrtve, SLUČAJEVI. Pukovnik Franc je rekao: »Možda ne bi bilo loše da svaki vojnik isproba koliko može da izdrži bez hrane?« Trpeti glad – nije to loše – ocrtavalo se na njegovom alpskom licu. Stvar je brzo posle toga legla, niži oficiri su bili uvredeni. Misili su da će jednog dana, ipak, doći na njihov krst. Sjebali su me, tek, pred kraj vojnog roka. U paketu mojih knjiga pronašli su dnevnik i zabeleške koje sam vodio u vojski. Bilo je i inkriminisanih delova. Oštريje nego sam to ja mislio, oni su smatrali da je to nedozvoljeno. Pronašli su moje i Rosićeve fotografije kako se goli vešamo na poligonu, ispred džipa, voznog parka i sa požarnim, Padi Aleksandrom. Fotografije je snimio Igro Prah mladi reditelj ljubljanske televizije, bile su čiste u svojoj ideji. Nismo slutili da se iza nje kriju registarski brojevi vozila i blaga ironija o jednom zatvorenom vremenu. Tortura se ponavila. Iz vojske sam jedva izšao

Ustvari, pobegao sam bez dokumenata i ičijeg odobrenja. Čekalo me je i sudenje zbog krade benzina, za jednog mlađog oficira koji mi se dopadao. Bio mi je simpatičan i svake noći sam mu davao kanister pun zapaljive tečnosti. Vojnu knjižicu, bukvicu, sam dobio tek nakon dva meseca. Ličnu kartu sam izgubio još ranije u Petrinji. Osećao sam se slobodno. Bukvicu su mi poslali poštom. U njoj je pisalo: »Neprijatelj države. Pripada organizaciji sa suprotnim stavovima naše zemlje. Ideološi stav mu je neizgraden, sklon je nedisciplini i pogovaranju. Potpis Valentin Fekonja – oficir za kojeg sam kralio benzin. Njemu su kasnije skinuli čin i premestili ga u drugo mesto, bile su to moje prve klice shvaćanja da ne pripadam nikome. Da razvijam apatridstvo, da se ne osećam drvažnim, već individualnim.«

Vreme posta prolazi.

Izdržljivost je načela. Peščani sat odbrojava zrna u sušenom meduprostoru mojih krvnih sudova. Slika, koju sam se setio iz vojske, nisam gladan, ali su one još jasne u meni. Nisu isčešće. Povremeno se obnavljaju. Vraćaju me u vreme izrazitih tačaka. U dogadaje koji su mahom bili teški ili lepi. Što više starimo, više se sećamo mlađosti, detinjstvo, početka. Danas će biti vruć dan.

Da li se post lakše podnosi na toploti ili hladnoći?

Dan se otegao.

Poetika se rastoji.

Oko podnevnih zrna čitam IŠČEKIVANJE BOGA. Bliksa mi je. Doima me takvo mističko iskustvo i stavovi spisateljice prema gladnjima i bednjima. Poslepodne sam pisao o džepnoj kulturi. Poželeo sam da uzmem koricu hleba, kako to obično radim dok pišem. Pošao sam ka kuhinji i vrči sa hlebom, a onda sam se naglo setio – post još traje! Okružili su me prelivni sramote. Niko me nije video, ali zar je to važno. Sram mora biti kategorija u samom sebi.

Dan je dug.

Treba ga izdržati i savladati.

Nailaze drugi taktovi krize. Nastojimo da se ne susrećemo, jer tako smanjujemo podsticaje. Osećam verbalnu potrebu za hranom. U glavu mi se vrzmaraju reči: Hleb, mleko, pečeni krompir...

Kuhinja je nekako prazna. Gornja površina stola gola, kao da je niko nije upotrebljavao nekoliko dana. Prostor letnje kuhinje ispunila je hladovina. Čuvamo snagu.

Izbegavamo kuhinju i njene elemente.

Poslednje prolazi sporu.

Kad ono prode biće lakše jer će zavladati predvečernji smiraj. Okupiranost će biti usmerena završnim deonicama dana.

Uveče slušamo Edvard Grigu. Muzika nam ispunjava želuce. Svi smo dosta mirni i nemili. Izgleda smo post savladali dosta lako.

Kakav ćemo imati san?

Da li će snovi biti prazni?

Jutro:

dovgovorili smo se da tek u sedam sati možemo nešto staviti u usta. U pola sedam već smo svi u kuhinji. Braila, Zoran i ja. Zadovoljni smo jer smo savladali ideje. Čak bez velikih teškoča. Prošlo je trideset i šest sati od kada nismo ništa jeli, niti pil. Zajedništvo i slogan omogućili su da post lako savladamo. Uzajamo smo se potpomagali. Možda bi tako bilo i u životu, ali nas ne bi u svakom trenutku dremnjava i na svakom mestu premorenosti čekao Iskušitelj. Njegov zadatuk da lomi čoveka i stalno proverava njegov materijal, morale bi rešiti više nebeske tačke.

Doručujemo vruće gibančice i pijemo čaj.

Čula ukusa su se rascvetala. Sve je tako ukusno i prijatno. Odjednom nastaje malakslost. Nedostatak jučerašnje snage se blaženo izražava, ali i brzo nestaje.

Vraćam se normalnosti.

Koren lepog je u ružnom, ukusnosti u glavovanju.